

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 24, 2016 (178–211)
DOI 10.24356/KB/24/8

SCENÁRE MOŽNÉHO VÝVOJA
V JUHOČÍNSKOM MORI V REAKCII
NA ROZHODNUTIE STÁLEHO
ARBITRÁŽNEHO SÚDU

THE SCENARIOS
OF THE POSSIBLE DEVELOPMENT IN
THE SOUTH CHINA SEA IN RESPONSE
TO AWARD OF THE PERMANENT COURT
OF ARBITRATION

JOZEF ŽIGRAY

Matej Bel University in Banská Bystrica

ABSTRACT

Recent decision of the Permanent Court of Arbitration in The Hague about territorial dispute between Philippines and China pushes the development in the South China Sea to the next stage. In terms of international law, this decision does not have an efficiency for China because China did not accept and rejected it. But it is sufficiently strong impulse for reaction of parties involved in disputes in the SCS, for outsiders as well as for international organizations, in particular ASEAN. One of the reasons for expected reactions of actors is their growing interest in using the disputed area and adjacent waters in favor of their own regional development.

The work aims to outline scenarios for the development of SCS region which are important from global perspective and therefore for the EU too.

KEYWORDS: China, Philippines, Permanent Court of Arbitration in The Hague, South China Sea

ABSTRAKT

Nedávne rozhodnutie Stáleho arbitrážneho súdu v Haagu vo veci teritoriálneho sporu Filipín a Číny posúva vývoj v Juhočínskom mori do ďalšej etapy. Rozhodnutie nemá z pohľadu medzinárodného práva pre Čínu účinnosť, nakoľko ho neuznala a odmietla. Je však dostatočne silným impulzom pre reakciu priamo zainteresovaných strán sporov v SCS, nezainteresované štáty a medzinárodné organizácie, najmä ASEAN. Jedným z dôvodov očakávaných reakcií aktérov je ich rastúci záujem využívať sporné územia a príslušné vody v prospech ich vlastného regionálneho rozvoja. Práca má za cieľ naznačiť scenáre vývoja regiónu SCS, dôležité z globálneho pohľadu a tým významné aj pre štáty EÚ.

KRÚČOVÉ SLOVÁ: Čína, Filipíny, Stály arbitrážny súd v Haagu, Juhočínske more

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK:

ADIZ – Identifikačná zóna vzdušnej obrany (Air Defence Identification Zone)

ASEAN – Združenie národov juhovýchodnej Ázie (Association of Southeast Asian Nations)

ACFTA – Dohovor ASEAN – Čína o voľnom obchode (ASEAN – China Free Trade Agreement)

CCG – Čínska pobrežná stráž (Chinese Coast Guard)

CMM – Čínska námorná milícia (Chinese Maritime Militia)

COC – Závazný kód správania sa v SCS (Binding Code of Conduct)

CUES – Kód správania sa pri neplánovaných stretoch na mori (Code for Unplanned Encounters at Sea)

DOC – Deklarácia ASEAN – Čína o správaní sa strán v Juhočínskom mori (ASEAN – China Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea)

EEZ – Výlučná ekonomická zóna (Exclusive Economic Zone)
 ECS – Východočínske more (East China Sea)
 ICJ – Medzinárodný súdny dvor (International Court of Justice)
 ITLOS – Medzinárodný tribunál pre morské právo (The International Tribunal for the Law of the Sea)
 ISR – Spravodajstvo, pozorovanie a prieskum (Intelligence, Surveillance, Reconnaissance)
 NDL – Deväťbodová línia (Nine-Dash Line)
 PCA – Stály arbitrážny súd v Haagu (Permanent Court of Arbitration)
 PLA – Čínska ľudová oslobodenecká armáda (People's Liberation Army)
 PLAN – Námorné sily ČĽOA (People's Liberation Army Navy)
 PLAAF – Vzdušné sily ČĽOA (People's Liberation Army Air Force)
 SCS – Juhočínske more (South China Sea)
 SOA – Štátna administratíva oceánov (State Oceanic Administration)
 UNCLOS – Dohovor OSN o morskom práve z roku 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea)

Úvod

Geograficky vzdialený región Juhočínskeho mora (SCS) stále iba sporadicky vzbudzuje pozornosť Európy najmä vďaka incidentom štátov – účastníkov teritoriálnych sporov, sprevádzaných postupným diplomatickým i vojenským zaangažovaním sa nezainteresovaných štátov, najmä USA. EÚ sa k vývoju situácie v SCS dlhodobo stavia zdržanlivo a neutrálne. Významné štáty EÚ a zároveň tradičné námorné mocnosti si v regióne SCS presadzujú ich záujmy individuálne. V hodnoteniach SCS pozorovateľom z Európy často unikajú, resp. nie sú nimi dostatočne zdôrazňované niektoré významné skutočnosti ako napr.:

- SCS je významný priestor hospodárskeho rozvoja Číny, ostatných strán sporov i nezainteresovaných
- SCS je nástupišťom expanzie Číny do Tichého a Indického oceánu s potenciálnymi ekonomickými, strategickými i vojenskými dôsledkami
- riešenie sporov v SCS podstatne formuje bezpečnostnú architektúru regiónu, vrátane úlohy organizácie ASEAN
- geopoliticky je SCS za určitých podmienok možnou oblasťou prejavu tranzície globálnej moci a konfrontácie medzi USA a Čínou

– zhoršenie bezpečnostného prostredia v regióne má negatívny dopad na globálny vývoj, vrátane Európy.

Naopak, hodnotenia mimoeurópskych autorov sa podstatne zhodujú v otázke globálneho významu SCS pre budúci vývoj regiónu i sveta. Článok sa pokúša zhodnotiť situáciu v SCS po nedávnom rozhodnutí arbitrážneho tribunálu Stáleho arbitrážneho súdu v Haagu (PCA) týkajúceho sa teritoriálneho sporu medzi Filipínami a Čínou. Cieľom článku nie je analyzovať toto rozhodnutia z pohľadu medzinárodného práva, ale poukázať na jeho možné dôsledky pre ďalší vývoj mimoriadne komplikovaných teritoriálnych sporov, ktoré v SCS vedie Čína s ostatnými štátmi (Vietnam, Filipíny, Taiwan, Malajzia a Brunej). Článok je členený do kapitol, zameraných na hodnotenie aktuálnej situácie, dopadov rozhodnutia PCA a možné scenáre ďalšieho vývoja.

I. HODNOTENIE SITUÁCIE V SCS

I.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Zložitosť teritoriálnych problémov v SCS sa autori snažia výstižne vyjadriť rôznymi spôsobmi, napr.: „*Mother of all Territorial Disputes*” (Baviera, 2004)¹, „*Diplomatic Rubik’s Cube*” (Valencia, 2013)², „*Elephant in the Room*” (Taggart, 2016).³

Na rozlohe cca 3 500 000 km² sa v SCS nachádza viac ako 250 (pôvodnými domorodcami neobývaných) geografických útvarov s aktuálnou celkovou rozlohou súše cca 15km², sústredených najmä do troch hlavných súostroví (Pratas, Paracels, Spratlys) a ďalších útvarov nachádzajúcich sa tesne nad, resp. pod hladinou mora.

¹ Baviera, Aileen. 2004. South China Sea: Managing Territorial and Resource Disputes, Annelies Heijmans, Nicola Simmonds, and Hans van de Veen (eds.) (2004), Searching for Peace in Asia Pacific: An Overview of Conflict Prevention and Peacebuilding Activities, Boulder, London: Lynne Rienner Publishers, pp. 505–23. In: China and the South China Sea: Two Faces of Power in the Rising China’s Neighborhood Policy. Erik Beukel. DIIS Working Paper 2010:07. Dostupné na internete: <http://docplayer.net/21014159-Diis-working-paper-diis-working-paper-2010-07-working-paper.html>

² Mark J. Valencia. The South China Sea disputes Recent developments. Dostupné na internete: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781317817642_sample_602895.pdf

³ Stewart Taggart. June 10, 2016 China’s AIIB Voting Structure: South China Sea Pressure Point? Grenatec. 2016. Dostupné na internete: <http://grenatec.com/chinas-aiib-voting-structure-south-china-sea-pressure-point/>

Predmetom teritoriálnych sporov v SCS je cca 100 geografických útvarov (Baker, 2013).⁴

Význam súše z hľadiska rozlohy v SCS je zanedbateľný, nakoľko geografické útvary objektívne nespĺňajú základné podmienky pre štatút ostrova podľa čl. 121 Dohovoru OSN o morskom práve z roku 1982 (UNCLOS), ani podľa nedávneho rozhodnutia PCA. Význam súše spočíva najmä v od nej odvodených teritoriálnych vodách, príslušných zónach, výlučných ekonomických zónach a kontinentálnych šelfoch. Výrazný nepomer vôd a súše (vrátane sporných) a počet strán teritoriálnych sporov (šesť) vytvára aj z pohľadu medzinárodného práva veľmi špecifický a komplikovaný problém. Regionálny a globálny význam SCS je geostrategický, politický, hospodársky i vojenský. Región je jedným z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich s trendom vysoko udržateľného rastu. SCS predstavuje najdôležitejšiu prepravnú cestu spájajúcu ekonomické a obchodné aktivity štátov Juhovýchodnej Ázie so svetom. Cez SCS prechádza cca 40% trás celkového svetového obchodu, vrátane trás z a do Južnej Ázie, Afriky, Európy, Južnej Ameriky, Austrálie a USA.

Cena prepravovaných tovarov je odhadovaná na 5,3 bilióna USD ročne, z toho podiel USA predstavuje 1,2 bilióna USD, to je cca 20% (Glaser, 2012).⁵

Cez SCS sa realizuje cca 30% svetovej prepravy plynu. Vedú ním trasy prepravy ropy a plynu významné najmä pre Japonsko a Čínu, ktorá v roku 2010 importovala cca 50% a v roku 2020 predpokladá importovať cca 60% z jej celkových potrieb týchto surovín.

Významné a zatiaľ úplne nespresnené sú zásoby ropy a plynu v SCS a to najmä vo výlučnej ekonomickej zóne (EEZ) Vietnamu, Malajzie, Filipín, Indonézie a Číny, ako aj v medzinárodných vodách.⁶

Rybolov v SCS predstavuje cca 10% celkovej svetovej produkcie. Kontrola úžin SCS citelne limituje slobodu plavby a ďalšie medzinárodné ak-

⁴ John Baker, "Cooperative Monitoring and the South China Sea Disputes," Banyan Analytics, October 16, 2013. Dostupné na internete: <http://www.anser.org/ba-brief-cooperative-monitoring-and-south-china-sea-disputes>.

⁵ Bonnie S. Glaser, "Armed Clash in the South China Sea," Council on Foreign Relations, Contingency Planning Memorandum, no. 14, April 2012. Dostupné na internete: <http://www.cfr.org/world/armed-clash-south-china-sea/p27883>.

⁶ The U.S. Energy Information Administration odhadla v roku 2012 zásoby plynu v SCS na viac ako 725 miliárd m³ a zásoby ropy na 28 miliónov barelov. Zdroj: U.S. Energy Information Administration, "South China Sea". Dostupné na internete: <http://www.eia.gov/countries/regions-topics.cfm?fips=SCS>, retrieved October 8, 2012.

tivity. SCS je bránou do Tichého a Indického oceánu najmä pre Čínu, ako nastupujúcu globálnu veľmoc, porovnávanou s Karibským morom v dobe zrodu USA ako veľmoci.

Z pohľadu regionalistiky Čína vymedzuje svoje nároky v SCS tzv. „Deväťbodovou líniou“ (NDL).⁷ Čína považuje sporné oblasti SCS vo vnútri NDL za historicky neoddeliteľnú súčasť jej teritória spadajúceho pod jej správu a využívanie (preto zahraniční autori niekedy označujú SCS aj ako tzv. „čínske jazero“ (Bender, 2016)).⁸

Aj Vietnam považuje sporné zemepisné útvary a okolité vody za svoje teritórium a prikladá im mimoriadny význam v plánovaní súčasného a budúceho hospodárskeho rozvoja štátu. Umelým rozširovaním geografických útvarov a budovaním ich infraštruktúry prispievajú štáty sporov (konkrétne Čína, Vietnam, Filipíny) k významným zmenám ich charakteru, hospodárskemu rozvoju, ale aj posilňovaniu ich vojenskej prítomnosti.

Medzinárodná verejnosť nechápe sporné oblasti SCS ako jednotlivé národné regióny kontrolované štátmi sporov, ale najmä ako oblasť medzinárodných vôd a nejasného, často rozdielneho výkladu UNCLOS.

I.2 BEZPEČNOSTNÁ SITUÁCIA

SCS je, ako jeden z najnestabilnejších a vojensky najdynamickejšie sa rozvíjajúcich regiónov, tradičným ohniskom napätia. Bezpečnostná situácia je dlhodobo napätá, komplikovaná a postupne eskalujúca. Hlavnou príčinou konfrontácií vojenských a polovojenských síl štátov v SCS sú ich teritoriálne spory. Tieto boli v minulosti limitované najmä nedostatkom prostriedkov a kapacít ozbrojených síl štátov sporov, ktoré ale v posledných rokoch dramaticky vzrástli najmä v prípade Čínskej ľudovej oslobodeneckej armády (PLA). Rast vojenských výdajov v regióne je trvalo značne nad celosvetovým priemerom.

⁷ NDL je línia naznačená prerušovanou čiarou v tvare U vyjadrujúcou teritoriálne práva Číny v SCS z jej pohľadu. Zahŕňa cca 85% celkovej plochy SCS. Vznik (pôvodne 11 bodovej línie) je datovaný do roku 1947 a je spojený s bývalou vládou Kuomitangu, od ktorej ju prevzala ČĽR i Taiwan. Čína sa opatrne vyhýba jednoznačnému vysvetleniu významu NDL z pohľadu medzinárodného práva, čo podnecuje rôzne interpretácie. Štáty sporov sa zhodujú v názore, že nároky Číny založené na jej „historických právach“ nie sú podľa UNCLOS opodstatnené. Okrem štátov sporov (Vietnam, Filipíny) NDL pred OSN oficiálne neuznala napr. ani Indonézia.

⁸ Jeremy Bender. 2016. Beijing could turn the South China Sea into a ‘Chinese lake’ by 2030. Dostupné na internete: <http://www.businessinsider.com/south-china-sea-will-be-chinese-lake-by-2030-2016-1>

Rastúce napätie v SCS podnecuje neustále zvyšovanie vojenských výdajov, ktoré by v rokoch 2015 až 2020 mali v štátoch regiónu celkovo vzrásť o cca 23%, čo predstavuje zvýšenie zo 435 miliárd USD na 533 miliárd USD. Vojenské rozpočty Číny a Indonézie by mali medziročne rásť o cca 5%, v prípade Vietnamu o 6%. V období 2016 až 2020 sa tiež predpokladá významný nárast zbrojných objednávok: Filipíny o 20%, Čína o 30%, Indonézia o 40% (Sung Ha Park, 2016).⁹

V rokoch 1974–2013 boli v SCS hlavnými aktérmi konfrontácií s použitím sily najmä Čína (zapojená do 83% z celkového počtu konfrontácií), Filipíny (43%) a Vietnam (40%). V hodnotenom období bolo registrovaných celkovo 30 vážnych konfrontácií s priamym použitím sily. Od roku 2001 sa účastníkom konfrontácií stávajú USA (incident EP-3). Od roku 2009 podiel silových konfrontácií medzi USA a Čínou, najmä v blízkosti ostrova Hainan, postupne vzrastá (Kaplan, 2013).¹⁰

SCS je tiež možné označiť ako priestor stretu geopolitických záujmov USA a Číny s potenciálom vojenskej konfrontácie. Takýto scenár vývoja by mal negatívne dôsledky globálneho dosahu.

I.3 DOTERAJŠIE TAKTIKY ŠTÁTOV SPOROV

Štáty sporov v SCS využívajú širokú škálu nástrojov, ktoré sú v zahraničných odborných prácach označované ako stratégie, resp. taktiky a ktorým korešpondujú konkrétne aktivity. Medzi najvýznamnejšie aktivity patria: vojenské, polovojenské, ekonomické, diplomatické (koaličná diplomacia, diplomatické rokovania, manažment sporov), právne, informačné a administratívne (Yung, McNulty, 2015).¹¹

⁹ Sung Ha Park. Growing Tensions Around South China Sea to Drive Defence Spending in APAC. 2016. IHS Inc. Dostupné na internete: <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-security/growing-tensions-around-south-china-sea-drive-defence-spend>

¹⁰ Brad Kaplan. Rich region, strong states: the political economy of security in Asia policy brief 2013–7, apríl 2013. *University of California Institute on Global Conflict and Cooperation*. US Naval War College. 2013. Dostupné na internete: <http://escholarship.org/uc/item/2rb591mx>

¹¹ Christopher D. Yung and Patrick McNulty. 2015. An Empirical Analysis of Claimant Tactics in the South China Sea. Institute for National Strategic Studies. National Defence University. Dostupné na internete: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-289.pdf>

TABUĽKA 1. NAJPOUŽÍVANEJŠIE TAKTIKY V AKTIVITÁCH STRÁN SPOROV V SCS V ROKOCH 1995-2013.

Strana sporov v SCS	Čína	Filipíny	Vietnam	Malajzia	Brunej	Taiwan
aktivity celkom	500	303	161	40	27	154
z toho aktivity v rokoch 2004-2013	336		120	19		
vojenské aktivity	89	43	4	5		22
polovojenské aktivity	59	17	9	4	5	10
silové aktivity spolu	148	60	13	9	5	32
informačné aktivity	156	133	66	28	10	93
ekonomické aktivity	76	36	16	3	2	
právne aktivity	12	21				
diplomatické aktivity	108	53	66		10	29?

Zdroj: An Empirical Analysis of Claimant Tactics in the South China Sea (Yung, McNulty, 2015).¹²

DIPLOMATICKÉ AKTIVITY

Diplomatické aktivity (koaličná diplomacia, diplomatické rokovania, manažment sporov) predstavujú významnú a asi najmarkantnejšiu súčasť taktík strán sporov. Ich výsledkom v oblasti multilaterálnej diplomacie sú aj prijaté dokumenty:

- Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia 1976
- Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone 1995
- ASEAN Declaration on the South China Sea in 1992
- ASEAN – China Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea 2002 – DOC.

Podpis dokumentov štátmi sporov automaticky neznamená ich implementáciu a záväznosť (napr. DOC a tiež ich nelimituje v úsilí dosiahnutia ich cieľov inými prostriedkami (Parameswaran, 2016).¹³

¹² Christopher. D. Yung and Patrick McNulty. 2015. An Empirical Analysis of Claimant Tactics in the South China Sea. Institute for National Strategic Studies. National Defense University. Dostupné na internete: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-289.pdf>

¹³ Prashanth Parameswaran After China meeting, ASEAN must heed early South China Sea warning PacNet Number 52 Pacific Forum CSIS Honolulu, Hawaii Number 52 June 24, 2016. Dostupné na internete: www.pacforum.org.

Okrem multilaterálnej diplomacie štáty riešili spory v SCS aj bilaterálnymi rokovaniami.

I.4 AKTIVITY ČÍNY V REGIÓNE SCS

Nedávne aktivity Číny opakovane potvrdzujú jej prístup k sporným geografickým útvarom a vodám ako k ňou kontrolovanej súčasti teritória, na ktorom vykonáva jej suverenitu. Príkladmi sú:

- vytvorenie administratívneho štatútu mesta Sansha pre súostrovie Paracely, ako súčasti provincie Hainan (Paracels Sansha Authority – 2012)
- vydávanie máp so zahrnutím sporných geografických útvarov a vôd v SCS do územia Číny
- vydávanie cestovných dokladov občanom ČLR s mapou Číny zahrňujúcou aj líniu NDL (2013)
- určovanie podmienok zákazu rybolovu v severnej časti SCS (od 1999)
- stanovenie nových pravidiel rybolovu autoritami ostrova Hainan (2013)
- rozmiestňovanie ťažobných veží v sporných vodách
- pozvanie cudzích ropných spoločností na spoločný rozvoj prieskumu a ťažby v EEZ Vietnamu (2012)
- marenie výskumných a ťažobných aktivít iných strán sporov (Vietnam, Filipíny 2012)
- rozširovanie a reorganizácia civilných námorných agentúr pre vynučovanie práva v SCS
- využívanie plavidiel civilných námorných agentúr na vykonávanie nátlaku voči stranám sporov
- intenzívne cvičenia Námorných síl ČLOA (PLAN) v sporných vodách (James Shoal – 2013, 2014)
- rekultivačné práce na vojenské využitie Čínou obsadených a kontrolovaných geografických útvarov.

Doterajšie aktivity Číny na obranu jej teritoriálnych záujmov v SCS je možné považovať za konzistentné, systémové, komplexné, centrálné riadené a koordinované, oprosté od rivality riadiacich a výkonných prvkov systému štátnej moci.

Zdá sa, že čínsky prezident Xi Jinping (pevne situovaný na ostrovných pozíciách, spočívajúcich skôr na vojenskej technike, než na geológii mora) uchoпил svoj nový úrad a ekliptiku tohto ázijského geopolitického problému, ktorý v súčasnosti patrí medzi najnapätejšie. Aká odpo-

veď medzinárodného spoločenstva by sa mu eventuálne mohla postaviť? (Guillard, 2016).¹⁴

I.5 VÝZNAM SCS PRE EÚ A JEJ POZÍCIA

EÚ si uvedomuje, že nie je v regióne strategickým hráčom, ale situácia v SCS ovplyvňuje jej ekonomiku a obchod. Geografická vzdialenosť globálny význam SCS v ničom neoslabuje najmä z nasledovných dôvodov:

- sloboda plavby, prepravy surovín a tovarov v SCS je nevyhnutnou podmienkou rozvoja ekonomických a obchodných vzťahov medzi EÚ a štátmi Juhovýchodnej a Východnej Ázie
- viacerých členov EÚ spájajú so štátmi Juhovýchodnej Ázie významné ekonomické, obchodné i bezpečnostné záujmy
- niektoré štáty regiónu SCS (napr. Filipíny) majú s USA uzatvorené významné zmluvy o obrane a vzájomnej vojenskej pomoci, zaväzujúce USA sa v prípade konfliktu vojensky zaangažovať.

EÚ deklaruje jej neutrálny postoj a záujem o stabilitu v SCS najmä z dôvodu významného obchodu a investícií v regióne, čo potvrdzujú aj dokumenty EÚ (Council of the European Union, 2012).¹⁵

Neutrálnu pozíciu v otázkach suverenity v SCS potvrdila EÚ aj v jej nedávnom prehlásení k rozhodnutiu PCA, ktoré uznala, vyzvala na riešenie sporov v súlade s medzinárodným právom pri zdôraznení významu rešpektovania slobody plavby a preletov (Council of the European Union, 2016).¹⁶

Nie všetky strany sporov v SCS považujú pozíciu EÚ za prísne neutrálnu.

Vyvstáva napr. otázka, či menovanie štyroch z piatich členov arbitrážneho tribunálu PCA z radov právnikov z členských štátov EÚ (Francúzsko Holandsko, Nemecko a Poľsko) je v očiach Číny skutočne ná-

¹⁴ Olivier Guillard. Mer de Chine du sud: appréhensions; frictions; navigation; militarisation? IRIS. Paris, le 18 février 2016. Dostupné na internete: <http://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2016/02/FOCUS-Asie-n-16-mer-de-Chine-du-sud-appr%C3%A9hensions-frictions-navigation-militarisation.pdf>

¹⁵ Council of the European Union. 2012. Guidelines on the EU's Foreign and Security Policy in East Asia. Dostupné na internete: https://eeas.europa.eu/asia/docs/guidelines_eu_foreign_sec_pol_east_asia_en.pdf

¹⁶ European Council. 2016. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the Award rendered in the Arbitration between the Republic of the Philippines and the People's Republic of China. Press office – General Secretariat of the Council. 2016. Bruxelles. Dostupné na internete: http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2016/7/47244644320_en.pdf

zorným príkladom neutrálnej pozície PCA a EÚ v otázke SCS (Lin Lin, 2016).¹⁷

Minister zahraničných vecí Číny Wang Yi v reakcii na rozhodnutie PCA označil tribunál za dočasný, nespravodlivý, vysoko kontroverzný, nepredstavujúci medzinárodné právo, spravodlivosť a rovnosť vo svete (Wang Yi, 2016).¹⁸

Minister národnej obrany Číny Chang Wanquan (v rozhovore s vysokou predstaviteľkou EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredsedníčkou EK – Federica Mogherini v júli 2016) vyjadril očakávanie Číny, že EÚ zaujme v otázke teritoriálnych sporov v SCS objektívnu a čestnú pozíciu (Chang Wanquan, 2016).¹⁹

EÚ má skúsenosti v riešení medzinárodných sporov o využívanie morských zdrojov, vytváraní spoločnej politiky rybolovu a stanovovaní kvót pre jej členské štáty, environmentálnej ochrane morí i poskytovaní technickej pomoci stranám sporov (EU – Asia Centre, 2016).²⁰

EÚ teda má potenciál aktívnejšie prispievať v prospech riešenia sporov v SCS, svoju pozíciu ale nevyužíva dostatočne. V záujme EÚ a jej členských štátov je správne chápať vývoj SCS a vhodne naň reagovať. Konzistentnejšej pozícii a väčšiemu vplyvu EÚ na riešenie sporov v SCS bránia najmä nasledovné skutočnosti:

- individuálne záujmy v regióne a prístupy niektorých jej členských štátov (napr. Francúzsko)
- postupy členov EÚ v iných teritoriálnych sporoch (napr. spor Veľká Británia – Republika Maurícius)
- teritoriálne spory vo vnútri EÚ (napr. Slovinsko – Chorvátsko)

¹⁷ Lin Lin. 2016. Arbitrážny tribunál v otázke Juhočínskeho mora nie je legitímny. Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike. 2016. Dostupné na internete: <http://sk.chineseembassy.org/slo/xwtdt/t1388794.htm>, http://www.noveslovo.sk/c/Arbitrazny_tribunal_v_otazke_Juhocinskeho_mora_nie_je_legitimny

¹⁸ Wang Yi. 2016. Remarks by Chinese Foreign Minister Wang Yi on the Award of the So-called Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration. FMPRC. 2016. Dostupné na internete: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1380003.shtml

¹⁹ Chang Wanquan. 2016. Chinese defense minister rejects South China Sea arbitration award. Xinhua. 2016. Dostupné na internete: http://eng.mod.gov.cn/Defense-News/2016-07/13/content_4693311.htm

²⁰ EU-Asia Centre. South China Sea: Background Note. 17.8.2016. Dostupné na internete: http://www.eu-asiacentre.eu/documents/uploads/pub_112_south_china_sea_background_note.pdf

- vysoká závislosť niektorých členov EÚ na čínskych investíciách (napr. Grécko)
- ochrana významných investícií členských štátov EÚ v štátoch teritoriálnych sporov v SCS.

II. ROZHODNUTIE PCA A JEHO VPLYV NA ĎALŠÍ VÝVOJ

II.1 PRIEBEH SPORU FILIPÍNY – ČÍNA A VÝSLEDOK ARBITRÁŽE

Doterajšie taktiky a aktivity štátov teritoriálnych sporov v SCS (vrátane právnych) nepriniesli riešenia a nezmiernili napätie v regióne. Týka sa to aj iniciatívy Filipín, ktoré v januári 2013 jednostranne predložili ich spor s Čínou pred PCA. Prehlásením z februára 2013 ČLR oznámila, že arbitráž iniciovanú Filipínami neakceptuje a nezúčastní sa jej ako druhá strana sporu.

Čína svoje stanovisko zopakovala v decembri 2014 v prehlásení vlády ČLR²¹, v ktorom označila arbitráž za porušenie bilaterálnej dohody medzi oboma štátmi, porušenie UNCLOS, postup idúci proti praxi medzinárodnej arbitráže a neuznala jurisdikciu arbitrážneho tribunálu PCA (Xinhua, 2014).²²

Dňa 12. júla 2016 vydal PCA arbitrážne rozhodnutie (PCA Case N° 2013-19), ktorým podporil teritoriálne nároky Filipín (Permanent Court of Arbitration, 2016).²³

Z pohľadu žiadosti Filipín o arbitráž v teritoriálnych sporoch v SCS rozhodoval PCA v troch zásadných otázkach:

1. Majú byť teritoriálne požiadavky Číny posudzované predovšetkým v súlade s UNCLOS a nie s tzv. „historickými nárokmi“?
2. Je možné považovať geografické útvary v SCS (konkrétne v súostroví Spratly) za ostrovy?
3. Malo by byť právo Filipín (operovať vo vnútri jej EEZ a kontinentálneho šelfu v súlade s UNCLOS) chránené voči čínskemu obťažovaniu?

²¹ Position Paper of the Government of the People's Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines.

²² Xinhua. Full text of statement of China's Foreign Ministry on award of South China Sea arbitration initiated by Philippines. Xinhua. 2014. Dostupné na internete: http://www.china.org.cn/world/2016-07/12/content_38864668.htm

²³ Permanent Court of Arbitration. PCA Case N° 2013-19 – Award. 2016. Dostupné na internete: <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Award.pdf>

V prvej záležitosti PCA rozhodol, že nie je zrejmé, že by Čína historicky sama vykonávala exkluzívnu kontrolu geografických útvarov, okolitých vôd a ich zdrojov. Signatári UNCLOS (teda aj Čína) by mali byť viazaní v prvom rade jej znením než historickými nárokmi. Tribunál rozhodol, že nie je právny základ pre požadovanie práv na morské zdroje vo vnútri oblasti SCS vyznačenej ako tzv. NDL.

V druhej záležitosti PCA rozhodol, že žiaden z geografických útvarov v súostroví Spratly nie je samostatne dlhodobo obývateľný, ani ekonomicky využiteľný a tým nie je schopný generovať EEZ. V otázke Mischief Reef (nachádzajúcom sa podľa PCA v kontinentálnom šelfe Filipín, ktorý je ale miestom čínskych aktivít) PCA hodnotí budovanie umelých ostrovov a zariadení bez súhlasu Filipín ako porušenie ich suverenity.

V tretej záležitosti PCA rozhodol, že Čína zasiahla do práv Filipín v uvedenej EEZ bránením filipínskym rybárskym lodiam v ich činnosti ťažbou ropy, budovaním umelých ostrovov a neúspešným zabránením čínskym rybárom vstupovať do EEZ Filipín (Dossani, 2016).²⁴

Rozhodnutie PCA znamená:

- odmietnutie štatútu ostrovov pre všetky geografické útvary, na ktorých sú založené teritoriálne požiadavky Číny a ostatných zainteresovaných strán sporov
- poskytnutie EEZ pre všetky pobrežné štáty SCS v súlade s UNCLOS, pri odopretí práv na teritoriálne vody okolo sporných geografických útvarov (Brisset, 2016)²⁵
- výzvu štátom sporov a medzinárodnému spoločenstvu reagovať v súlade s medzinárodným právom
- odkaz populácii Číny, presvedčenej o oprávnenosti čínskych nárokov v SCS, ktorá sa cíti byť rozhodnutím PCA podvedená, evokujúc „historický sentiment“ návratu nerovnoprávných zmlúv a ponížovania Číny
- hrozbu prejavov nacionalizmu v čínskej verejnej mienke a vyvolávajúcich možný tlak na politické vedenie ČLR medzinárodne reagovať

²⁴ Rafiq Dossani. Judgment on the South China Sea: What's Next? 2016. RAND Center for Asia Pacific Policy. Dostupné na internete: <http://www.rand.org/blog/2016/07/judgment-on-the-south-china-sea-whats-next.html>

²⁵ Jean-Vincent Brisset. Mer de Chine méridionale: Coup d'arrêt à l'expansion chinoise? Dostupné na internete: <http://www.iris-france.org/78506-mer-de-chine-meridionale-coup-darret-a-lexpansion-chinoise/>.

- možnosť využiť rozhodnutie PCA zo strany Číny ako ďalší príklad Západom vytvorených, ovládaných a tým zaujatých orgánov, vrátane medzinárodných arbitrážnych a súdnych dvorov
- hrozbu „exkluzivity a nákazy“ z pozície Číny, ignorujúcu verdikt PCA, oslabujúcu rešpekt arbitrážneho rozhodnutia a autoritu PCA, už predtým spochybnenú v iných prípadoch (napr. Izraelom a niektorými štátmi Latinskej Ameriky)
- rozhodnutím PCA sa necíti byť viazaný ani Taiwan, prítomný na najväčšom ostrovčeku súostrovia Spratly (Itu Aba).

II.2 VÝZNAM ROZHODNUTIA PCA PRE RIEŠENIE SPOROV V SCS

Čo núti štáty rešpektovať rozhodnutia založené na medzinárodnom práve? Na túto otázku existujú dve zásadne odlišné odpovede. Podľa racionalistov tak štáty robia z obáv z trestu vo forme sankcií, medzinárodného nátlaku, alebo materiálnych strát. Konštruktivisti na druhej strane veria, že štáty sa správajú v súlade s medzinárodným právom, pretože chcú dodržiavať normy a pravidlá správania sa, alebo sa obávajú o svoju reputáciu (Morris, 2016).²⁶

MZV ČLR v prehlásení z 12.7.2016 odmietlo rozhodnutie arbitrážneho tribunálu PCA. Označilo ho za neplatné, neúčinné a nezáväzné, ktoré Čína neakceptuje a neuznáva. Podobne sa vyjadril aj Taiwan. Otázna je právna vymožitelnosť arbitrážneho rozhodnutia. Každé arbitrážne rozhodnutie PCA je totiž okrem konkrétneho výsledku pre strany sporu zároveň dôležitým hodnotením jeho medzinárodnej prestíže a hodnovernosti, ako inštitúcie medzinárodného práva v očiach celej medzinárodnej verejnosti.

Rozhodnutie PCA môže byť preto jedným z rozhodnutí s najzásadnejšími dôsledkami, aké kedy PCA vyniesol, ale aj rozhodnutím s dôsledkami presne opačnými (Morris, 2016).²⁷

Pre Čínu je významná skutočnosť, že niektorí uznávaní odborníci v oblasti medzinárodného práva arbitráž spochybnili a minimálne

²⁶ Lyle J. Morris. 2016. The Day After: The Fallout from the Philippines Arbitration Case Against China. In *The National Interest*. Dostupné na internete: <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-day-after-the-fallout-the-philippines-arbitration-case-16795>

²⁷ Lyle J. Morris. 2016. The Day After: The Fallout from the Philippines Arbitration Case Against China. In *The National Interest*. Dostupné na internete: <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-day-after-the-fallout-the-philippines-arbitration-case-16795>

60 štátov sveta otvorene vyjadrilo pochopenie a podporu pozícii Číny (Wang Yi, 2016).²⁸

Odmietnutím rozhodnutia PCA Čínou i Taiwanom sa medzinárodné právo ako nástroj možného urovnania sporov stáva v dohľadnej dobe nepoužiteľným, nakoľko je pre Čínu nezáväzným a právne nevyožiteľným.

Spory v SCS nie sú novým javom, ako nie sú novými ani snahy o ich riešenie. Medzinárodné právo je len jednou z možností, o ktoré sa opierajú stratégie a taktiky štátov sporov v SCS.

Čína verí, že jej teritoriálna suverenita a námorné záujmy v SCS nebudú rozhodnutím PCA za žiadnych okolností dotknuté (Chang Wanquan, 2016).²⁹

Význam rozhodnutia PCA (napriek jeho odmietnutiu Čínou a Taiwanom) nemožno podceňovať. Obdobie po rozhodnutí PCA sa totiž javí byť kritickým nielen pre riešenie sporu Čína – Filipíny, ale aj pre vzťahy Čína – ostatné strany sporov, Čína – USA, Čína – ASEAN a vzťahy medzi štátmi organizácie ASEAN.

Nie je výnimočné, že veľmoci nerešpektujú rozhodnutia medzinárodných tribunálov a vymožitelnosť medzinárodného práva. Čína bude musieť rátať so silou medzinárodnej solidarity a dopadov rozhodnutia PCA na jej medzinárodnú prestíž a podporu. V ničom nemožno v podceňovať ani odmietnutie Číny uznať a rešpektovať rozhodnutie PCA. Je zložité predikovať, ako v dlhodobom horizonte rozhodnutie PCA ovplyvní postoje Číny vo vzťahu k sporom v SCS. Dopady rozhodnutia PCA v krátkodobom horizonte je možné predpokladať naznačením možných scenárov vývoja.

III. PREDIKCIA VÝVOJA V KRÁTKODOBOM HORIZONTE

III.1 MOŽNÉ REAKCIE ČÍNY NA ROZHODNUTIE PCA

Čína je hospodársky i vojensky najsilnejší štát regiónu a jej prístup riešenie sporov v SCS významne determinuje. Rozhodnutie PCA manévrovací

²⁸ Wang Yi. 2016. Remarks by Chinese Foreign Minister Wang Yi on the Award of the So-called Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration. FMPRC. Dostupné na internete: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1380003.shtml

²⁹ Chang Wanquan. 2016. Chinese defense minister rejects South China Sea arbitration award. Xinhua. 2016. Dostupné na internete: http://eng.mod.gov.cn/Defense-News/2016-07/13/content_4693311.htm

priestor Číny skôr zužuje ako rozširuje. Faktor času v spojení s dynamikou vývoja regiónu v iných oblastiach ju núti reagovať. To sa netýka len samotnej Číny, ale aj ostatných strán sporov. Bezprostredná oficiálna reakcia Číny na rozhodnutie PCA bola očakávaná, nakoľko bola avizovaná. Už v krátkodobom časovom horizonte sa veľmi pravdepodobne prejavia reakcie Číny na rozhodnutie PCA.

Čína môže prikročiť k rôznym tradičným i netradičným krokom, napríklad:

- komerčná ťažba ropy, plynu a minerálov v sporných vodách
- nastolenie otvorených, alebo nepriamych ekonomických sankcií voči Filipínam
- rekultivačné práce na spornom Scarborough Reef
- odstúpenie od UNCLOS (Pilger, 2016).³⁰

Určujúcimi a najviac signifikantnými však budú najmä diplomatické a silové aktivity Číny. Príklon k diplomatickým a vojenským riešeniam naznačili aj vystúpenia predstaviteľov na 15. samite o ázijskej bezpečnosti „Shangri-La Dialogue 2016“.³¹

III.1.1 DIPLOMATICKÉ AKTIVITY ČÍNY

Diplomatické aktivity Číny sa v krátkodobom horizonte budú orientovať dvomi smermi a to na presadzovanie jej stanovísk a uplatňovanie opatrení budovania dôvery, konkrétne:

- presadzovanie stanovísk Číny k situácii v SCS vo formáte ASEAN – Čína, resp. bránenie prijatiu samostatného stanoviska štátov ASEAN idúceho proti záujmom Číny
- presadenie spoločného stanoviska ASEAN – Čína o implementácii Kódu správania sa pri neplánovaných stretnutiach na mori (CUES) ako významného príspevku znižovania napätia v SCS
- implementáciu Deklarácie o správaní sa strán v SCS (DOC) a uzatvorenie rokovaní o Záväznom kóde správania sa v SCS (COC)

³⁰ Caitlin Campbell, Nargiza Salidjanova, South China Sea Arbitration Ruling: What Happened and What's Next? U.S. – China Economic and Security Review Commission. 2016. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/Issue%20Brief_South%20China%20Sea%20Arbitration%20Ruling%20What%20Happened%20and%20What's%20Next071216.pdf

³¹ Bližšie: The IISS Shangri-La Dialogue 2016. Dostupné na internete: <https://www.iiss.org/en/events/events/archive/2016-a3c2/june-4a2d/sld2016-70d7>.

- zriadenie horúcej linky medzi MZV Číny a MZV štátov ASEAN v prospech manažmentu krízových situácií v SCS (Tran Truong Thuy, 2016)³²
- presadzovanie bilaterálnych rokovaní, ako zásadného modelu riešenia teritoriálnych sporov v SCS
- diplomatické reakcie Číny na stanoviská nezainteresovaných strán na rozhodnutie PCA a z pohľadu Číny strániace ostatným stranám sporov (napr. USA, Austrália, Singapur).

Snahy Číny rozdeliť stanoviská štátov ASEAN, zamedziť ich koordinovanému postupu a prijatiu spoločného zásadného dokumentu v otázke teritoriálnych sporov v SCS môžu byť výzvou pre jednotu organizácie a jej spoločný postup voči Číne. Schopnosť koordinovaného postupu ASEAN v otázke SCS bude zároveň testom, ktorý naznačí kapacity organizácie ako garanta regionálnej bezpečnosti. Odmietnutie rozhodnutia PCA Čínou navonok posilňuje pozíciu Filipín, zároveň vytvára určitý tlak na bilaterálne rokovania o uzatvorení dohody medzi oboma štátmi. Toto riešenie dlhodobo navrhuje Čína aj ostatným stranám sporov.

III.1.2 SILOVÉ AKTIVITY ČÍNY

Prezident Xi od nástupu 5. generácie lídrov (2012) opakovane zdôrazňuje, že záväzky Číny týkajúce sa mierového rozvoja a politiky dobrých susedských vzťahov v juhovýchodnej Ázii v ničom nekompromitujú jej legálne teritoriálne požiadavky a Čína bude asertívne reagovať na provokácie ostatných strán, ktoré by ich ohrozovali.

III.1.2.1 IDENTIFIKAČNÁ ZÓNA VZDUŠNEJ OBRANY

Jednou z pravdepodobných reakcií Číny je Identifikačná zóna vzdušnej obrany (ADIZ).³³

³² Tran Truong Thuy. 2016. Full Text of ASEAN Foreign Ministers' Press Statement on Special ASEAN-China Foreign Ministers' Meeting. South China Sea Research. Dostupné na internete: <https://seasresearch.wordpress.com/2016/06/20/full-text-of-asean-fms-press-statement-on-special-asean-china-foreign-ministers-meeting/>

³³ ADIZ je štátom verejne deklarováný priestor vytvorený v medzinárodnom vzdušnom priestore v susedstve s národným vzdušným priestorom. Pri vstupe do ADIZ štát vyžaduje od lietadiel oznámenie ich identifikačných údajov a polohy. Cieľom ADIZ je poskytnúť štátu dostatočný čas a priestor identifikovať približujúce sa lietadlo ešte pred jeho vstupom do národného vzdušného priestoru a realizovať prípadné obranné opatrenia. Z pohľadu teritoriálnych sporov v SCS je možné ADIZ chápať ako dočasné opatrenie Číny do doby ich vyriešenia a pred (Čínou predpokladaným) spojením ADIZ s jej národným vzdušným priestorom.

Čína sa v novembri 2013 rozhodla zriadiť ADIZ vo Východočínskom mori (ECS), o čom oficiálne informovala a zároveň formulovala základné pravidlá pre vytvorenie a činnosť ADIZ (Xinhua, 2013).³⁴

Vytvorenie ADIZ bolo priamou reakciou Číny na jej teritoriálny spor s Japonskom o súostrovie Senkaku/Diaoyu v ECS.

V závislosti od vývoja bezpečnostnej situácie zvažuje Čína zriadenie ADIZ aj v SCS a tento zámer už oficiálne deklarovala (MZV ČLR, 2016).³⁵

Predpisy čínskej ADIZ sa odlišujú od medzinárodných noriem tým, že vykonávaním kontrol civilných a štátnych lietadiel (vrátane vojenských) vedome vytvárajú vzdušný priestor, ktorý sa prekrýva s ADIZ iných štátov, alebo spornými územiaми čím hrozí použitie „mimoriadnych obranných opatrení“ v čínskej ADIZ proti všetkým neschváleným lietadlám (Hsu, 2014).³⁶

Prehlásenia vysokých čínskych predstaviteľov naznačujú, že Čína chápe zriadenie ADIZ v SCS ako jej obrannú reakciu na aktivity iných štátov v oblasti (Wong, 2015).³⁷

Rozhodnutie o zriadení ADIZ v SCS považuje Čína za svoje právo, ktoré je v súlade s rozsahom jej ohrozenia (Dominguez, 2016).³⁸

³⁴ Xinhua. 2013. Statement by the Government of the People's Republic of China on Establishing the East China Sea Air Defense Identification Zone. Xinhuanet.com. Beijing. 2013. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-11/23/c_132911635.htm

³⁵ Open Source Center, "PRC MOFA: Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunying's Regular Press Conference on January 4, 2016," January 4, 2016. ID: CHR2016010524954940.

³⁶ Kimberly Hsu, "Air Defense Identification Zone Intended to Provide China Greater Flexibility to Enforce East China Sea Claims," *U.S.-China Economic and Security Review Commission*, January 14, 2014. Dostupné na internete: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%20ADIZ%20Staff%20Report.pdf>

³⁷ Edward Wong, "China Says It Could Set up Air Defense Zone in South China Sea," *New York Times*, May 31, 2015. Dostupné na internete: <http://www.nytimes.com/2015/06/01/world/asia/china-says-it-could-set-up-air-defense-zone-in-south-china-sea.html>; Xinhua (English edition), "Full Text: An Interview on China's Construction Activities on the Nansha Islands and Reefs," May 26, 2015. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/2015-05/27/c_134272694.htm; and Jim Gomez, "Envoy Says China Has Right to Set Another Air Zone," *Associated Press*, December 2, 2013.

³⁸ Gabriel Dominguez. 2016. China claims right to set up ADIZ over South China Sea 'if threatened'. Dostupné na internete: <http://www.janes.com/article/62244/china-claims-right-to-set-up-adiz-over-south-china-sea-if-threatened>

Čína pri rozhodovaní o zriadení ADIZ musí dôkladne zvažovať nielen všetky relevantné dôvody, ale aj kapacity jej PLA a predpokladané dôsledky tohto kroku.

Ak v rozhodovaní Číny prevážia geostrategické ciele nad praktickými cieľmi (ktoré sú s ADIZ obyčajne spájané), načasovanie zriadenia ADIZ v SCS bude závisieť od analýzy čínskych lídrov, kalkulácie geostrategických výhod a reálneho výkonu kontroly nad spornými oblasťami vo vzťahu k jej medzinárodnej reputácii, ako aj diplomatických a iných potenciálnych strát, ktoré sa takmer isto prejavajú ako dôsledok negatívnych reakcií štátov regiónu a USA (Pilger, 2016).³⁹

Zriadenie ADIZ v SCS a s ním spojené benefity a straty bude Čína v budúcnosti nútená dôkladne zvažovať aj v súvislosti s nedávnym rozhodnutím PCA. Nemenej významná je otázka efektívnosti zriadenia ADIZ, nakoľko praktický výkon ADIZ vyžaduje dosiahnutie potrebných kapacít a schopností PLA v oblastiach spravodajstva, pozorovania a prieskumu (ISR) a trvalú prítomnosť dostatočne efektívnych síl a prostriedkov PLA (najmä plavidlá, lietadlá, rádiotechnické a spojovacie prostriedky a prostriedky protivzdušnej obrany). K tomu Čína na ňou kontrolovaných zemepisných útvaroch v SCS už realizuje ich umelé rozširovanie a budovanie potrebnej infraštruktúry. Ciele týchto aktivít môžu byť rôzne a vzájomne sa podporujúce.

Mnohí pozorovatelia veria, že Čína expanduje v budovaní jej vojenských kapacít v SCS aj s úmyslom podporiť budúce vytvorenie ADIZ (Li Bao, Si Yang, 2015).⁴⁰

Kritickými faktormi zámeru Číny realizovať ADIZ v SCS sú:

- priestor ADIZ (bol by v súlade s deklarovateľnými územnými požiadavkami, NDL, alebo iný?)

³⁹ Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf

⁴⁰ Li Bao and Si Yang, "Experts Worry China May Soon Establish South China Sea ADIZ," *Voice of America*, July 29, 2015. <http://www.voanews.com/content/experts-concerned-china-may-soon-establish-southern-adiz/2882795.html>; Andrew S. Erickson, "Lengthening Chinese Airstrips May Pave Way for South China Sea ADIZ," *National Interest*, April 27, 2015. <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/lengthening-chinese-airstrips-may-pave-way-south-china-sea-12736>.

- rozsah a forma kontroly a obmedzení pre cudzie lietadlá (súkromné, komerčné, štátne, vojenské)
- možnosti donútenia rešpektovať ADIZ v prípade narušenia
- dostatok efektívnych síl a prostriedkov (vrátanie prostriedkov velenia a riadenia) pre trvalý výkon všetkých opatrení ADIZ
- permanentné udržiavanie dostatočnej úrovne kapacít infraštruktúry a logistického zabezpečenia ďaleko od pevninskej Číny
- prevádzka, ošetrovanie a údržba vojenskej techniky a materiálu v nepriaznivej teplej a vlhkej klíme a silno korozívnom prostredí
- udržiavanie požadovaných operačných schopností PLA v značne premenlivom počasí
- spoľahlivá činnosť všetkých prvkov ADIZ dislokovaných na nestabilných geografických útvaroch a ich umelo vytvorených súčiastiach.

Zriadenie ADIZ by významne zmenilo politické status quo v SCS, nakoľko by malo vplyv na celkovú bezpečnosť leteckej premávky (vrátane oficiálnych a komerčných lietadiel štátov EÚ). Situáciu by značne skomplikovali aj predpokladané reakcie ostatných strán teritoriálnych sporov a USA (Pilger, 2016).⁴¹

Niektoré z prvkov budovanej infraštruktúry a platforiem využiteľné pre ADIZ môžu mať vojenské aplikácie aj pre zasadenie PLA v mimoriadnych situáciách. Ak Čína bude pokračovať v budovaní týchto kapacít, môže to postupne skomplikovať operačné plánovanie a pôsobenie plavidiel a lietadiel OS USA v SCS. Nárast infraštruktúry a kapacít rádiolokátorov postupne zvyšuje schopnosti PLA v zbere spravodajských informácií o OS USA a v monitorovaní vojenských a obchodných aktivít iných štátov (U.S. – China Economic and Security Review Commission, 2016).⁴²

Čína by realizáciou ADIZ reagovala nielen na vývoj v otázke teritoriálnych sporov, ale aj na (ňou často kritizovaný) zber spravodajských informácií štátov Západu vykonávaný v SCS a ECS.

⁴¹ Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf

⁴² Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf

III.1.2.2 UMELE ROZŠIROVANIE GEOGRAFICKÝCH ÚTVAROV A BUDOVANIE INFRAŠTRUKTÚRY

Umelé rozširovanie geografických útvarov a budovanie potrebnej infraštruktúry vo vnútri NDL sú základnými podmienkami funkčnej ADIZ. Zároveň sú diskutabilnými prejavmi politiky regionálneho rozvoja v sporých oblastiach SCS.

Čína považuje tieto projekty za zlepšovanie životných a pracovných podmienok, bezpečnosti plavby a podmienok výskumu. Mnoho zahraničných analytikov verí, že ide de facto o posilňovanie kontroly a suverenity formou zdokonaľovania civilnej a vojenskej infraštruktúry. Letiská, prístavy, zásobovacie a logistické zariadenia umožnia Číne udržiavať v SCS flexibilnejšiu a trvalejšiu prítomnosť plavidiel jej Pobrežnej stráže (CCG) a PLAN. To zároveň zvýši schopnosti Číny odhaľovať a čeliť aktivitám strán sporov, alebo tretej strany, rozširovať dostupné kapacity a znižovať dobu potrebnú pre ich rozvinutie (U.S. Office of the Secretary of Defence, 2016).⁴³

Z tohto uhla pohľadu je možné zaradiť rozširovanie geografických útvarov a budovanie infraštruktúry vo vnútri NDL skôr medzi silové riešenia Číny v SCS, než za prejavy politiky regionálneho rozvoja.

V júli 2016 veliteľ PLAN Wu Shengli oznámil (v rozhovore s americkým admirálom John Richardson), že Čína sa nikdy nezastaví na polceste v budovaní zariadení na Spratly/Nansha Islands, bez ohľadu na to, ktorá krajina bude na ňu vyvíjať nátlak. Počet jej zariadení bude korešpondovať hrozbám, ktorým čelí. Wu zároveň dodal, že napriek mnohým súčasným negatívnym faktorom sa Čína rovnako nevzdá úsilia vyriešiť spory v SCS mierovým spôsobom (Wu Shengli, 2016).⁴⁴

Umelým budovaním a rozširovaním geografických útvarov rastie ich rozloha, čo z pohľadu medzinárodného práva môže u strán sporu evokovať požiadavky na zmeny ich charakteru a štatútu aj vo vzťahu k UNCLOS a s tým súvisiace dôsledky.

⁴³ Office of the Secretary of Defense. 2016. Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2016. Dostupné na internete: <http://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2016%20China%20Military%20Power%20Report.pdf>

⁴⁴ Wu Shengli. 2016. PLA navy chief urges China-U.S. cooperation in handling South China Sea. Xinhua. 2016. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/2016-07/18/c_135522556.htm

III.1.2.3 INÉ SILOVÉ AKTIVITY ČÍNY

ADIZ, umelé rozširovanie geografických útvarov a budovanie infraštruktúry nevyklučujú iné aktivity, ktorými Čína môže reagovať na rozhodnutie PCA a ktoré považuje za štandardné. Sú nimi najmä:

- permanentná prítomnosť plavidiel a lietadiel PLAN, PLAAF, CCG a CMM v sporných oblastiach s úlohami patrolovania, kontroly, prieskumu, podielu na budovaní infraštruktúry vojenských zariadení, odstrašovanie, resp. i priamych vojenských alebo polovojenských akcií voči iným stranám sporov
- národné vojenské cvičenia v oblasti, sledujúce testovanie schopností a kapacít síl a prostriedkov PLA, polovojenských a civilných agentúr v podmienkach zasadenia v SCS, potvrdzovanie teritoriálnych nárokov, odradzovanie ostatných strán sporov od ich aktivít, reakcie na aktivity i provokácie ostatných strán sporov (najmä Vietnam, Filipíny)⁴⁵
- medzinárodné vojenské cvičenia (napr. čínsko-ruské cvičenie Joint Sea-2016 v septembri 2016) majúce za cieľ potvrdiť úroveň medzinárodnej spolupráce a interoperabilitu ozbrojených síl (Yao Jianing, 2016)⁴⁶ a ktoré sú tiež potvrdením vôle partnerov vojensky sa angažovať v priestore SCS.

Pravdepodobným dôvodom nárastu silových aktivít PLA a agentúr Štátnej administratívy oceánov (SOA) v SCS je rýchly rast celkovej sily Číny, ktorý sa prejavuje v znižovaní rozdielov úrovne ozbrojených síl Číny a USA a v rastúcich kapacitách PLAN a PLAAF stále efektívnejšie pôsobiť nielen pozdĺž jej pobrežných vôd, ale aj na otvorených moriach a oceánoch. Tento vývoj je tiež prejavom postupného znižovania rozdielu v pomere síl medzi štátmi Západu a nastupujúcimi štátmi rozvojového sveta, vrátane regiónu SCS.

⁴⁵ Bližšie informácie o vojenských cvičeniach PLA: Ministry of National Defense. Military Exercises. 2016. China MoND. Dostupné na internete: <http://eng.mod.gov.cn/MilitaryExercises/index.htm>.

⁴⁶ Yao Jianing. China, Russia navies to hold drill in South China Sea. Xinhua. 2016. Dostupné na internete: http://eng.mod.gov.cn/DefenseNews/2016-07/28/content_4703072.htm

TABUĽKA: POČTY LIETADIEL A PLAVIDIEL STRÁN SPOROV V SCS:

Strana teritoriálnych sporov v SCS	Čína*	Vietnam*	Malajzia*	Filipíny*	Taiwan**
bojové lietadlá celkom	2 616	97	71	26	384
bojové lietadlá 4. generácie	731	34	36	26	
bojové plavidlá celkom	871	133	208	121	90
celkový výtlak bojových plavidiel (t)	1 470 000	43 000	58 000	45 000	
námorná pechota – cca osôb	10 000	27 000	-	8 300	

Zdroje:

* Japan Ministry of Defense. China's Activities in the South China Sea. December 2015.

** Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2016.

III.2 MOŽNÉ SCENÁRE VYRIEŠENIA SPOROV V SCS

V jednej veľmi úprimnej odpovedi skupine ázijských novinárov sa predseda vlády Singapuru Lee Hsien Loong vyjadril, že spory v SCS nie sú riešiteľné (Lee Hsien Loong, 2013).⁴⁷

Napriek tomuto krajne pesimistickému hodnoteniu je vhodné posúdiť scenáre riešení z pohľadu možností medzinárodného práva, vplyvu ASEAN a vzťahov Čína – USA.

III.2.1 MOŽNOSTI MEDZINÁRODNÉ PRÁVA

Medzinárodné právo ponúka hneď niekoľko riešení, ktoré sa však pri ich bližšom posúdení zatiaľ vylučujú. Riešením by napr. bolo postúpenie spo-

⁴⁷ Singapore PM on South China Sea disputes: It's complicated, ANC, 19 September 2013.

rov pred Medzinárodný súdny dvor (ICJ), ktorý by ich mohol posúdiť so súhlasom všetkých zmluvných strán. Toto riešenie, riešením zatiaľ nie je, nakoľko ho Čína odmieta.

Iným riešením by bolo postúpenie sporov pred Medzinárodný tribunál pre morské právo (ITLOS), ktorý nevyžaduje súhlas každej zo strán sporu v prípade, že ratifikovali UNCLOS. V tomto prípade sa Čína svojim rozhodnutím v roku 2006 sama vylúčila z povinnosti riešenia sporov týkajúcich sa námorných hraníc. Okrem toho, Čína nikdy oficiálne neoznačila NDL ako námornú hranicu, čím sa (podľa Číny) postup Filipín pred PCA stáva vecne chybným a založeným na falošnom obvinení (Xinhua, 2013).⁴⁸

Čína tiež považuje podanie Filipín pred PCA za porušenie DOC, odvolávajú sa na čl. 4. Deklarácie zaväzujúci signatárov riešiť ich teritoriálne právne spory mierovými prostriedkami a v súlade s všeobecne platnými princípmi medzinárodného práva, vrátane UNCLOS (ASEAN, 2002).⁴⁹

Iným problémom riešenia sporov v SCS z pohľadu medzinárodného práva je postoj Číny vo vzťahu k súostroviu Paracely/Xisha, ktorého všetky geografické útvary Čína od roku 1974 de facto kontroluje. V tomto prípade Čína neuznáva, že spor existuje, nakoľko sa už jedná o jej vlastný región.

Spoločné využívanie zdrojov v SCS na základe dohôd a v súlade s medzinárodným právom je možným riešením zasluhujúcim si pozornosť. Vo svete sú príklady spoločného využívania sporných území a prilahlých vôd spornými stranami. Spravidla však ide len o dve strany sporu. V prípade SCS tento prístup komplikuje skutočnosť, že sporných strán je až šesť, pričom jednu z nich (Taiwan) ostatných päť neuznáva. Táto skutočnosť významne limituje dosiahnutie dohody.

Čína prakticky od doby Teng Siao-pchinga (Deng Xiaoping), napriek jej nespochybniteľnej deklarovanej suverenite nad sporným územím, túto alternatívu pripúšťa. Čína zatiaľ nie dostatočne jasne vysvetlila kde, kedy

⁴⁸ Chinese ambassador: China has indisputable sovereignty over South China Sea Islands”, Xinhua, 23 January 2013; China rejects Philippines’ arbitral request: FM, Xinhua, 19 February 2013. In: Ian Storey. The South China Sea Dispute: How Geopolitics Impedes Dispute Resolution and Conflict Management. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore. 2014. p. 9. Dostupné na internete: <http://web.isanet.org/Web/Conferences/FLACSO-ISA%20BuenosAires%202014/Archive/b1d7cb3a-0487-493a-92e5-4c85727ba1b9.pdf>

⁴⁹ ASEAN. Declaration on the conduct of parties in the south china sea. 2002. Dostupné na internete: http://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2

a akým spôsobom by spoločné využívanie sporných oblastí mohlo byť realizované (Jia Xiudong, 2013).⁵⁰

III.2.2 MOŽNOSTI ASEAN A SCENÁRE JEHO POSTOJOV

Vzťahy Číny a ASEAN nemožno hodnotiť len z pohľadu sporov v SCS, nakoľko ich základom je najmä obojstranne výhodná ekonomická a obchodná spolupráca.

Čína je od roku 2009 najvýznamnejším partnerom ASEAN, ktorý je od roku 2010 tretím najvýznamnejším partnerom Číny. Obe strany sa v roku 2015 dohodli zdvojnásobiť ich vzájomný obchod na úroveň 1 bilión USD a obnoviť Dohovor ASEAN – Čína o voľnom obchode (ACFTA), ktorý je z pohľadu počtu obyvateľstva najväčším na svete (Prashanth Parameswaran, 2016).⁵¹

Vplyv ASEAN na riešenie sporov zaostáva za možnosťami a to aj napriek podpisu DOC, ustanoveniu formátu Senior Officials Meeting (2005) a zriadeniu Spoločnej pracovnej skupiny (Joint Working Group) pre implementáciu deklarácie.

Jedným z deklarovaných, ale nie zásadných, dôvodov bolo odporúčanie Charty ASEAN (ASEAN Charter, 2008) členom organizácie koordinovať ich vzájomné postoje pred rokovaniami s čínskymi partnermi. Odstránenie tohto sporného odporúčania v roku 2011 podstatný pokrok neprinieslo (ASEAN, 2011).⁵²

Váhu ASEAN voči Číne pri riešení teritoriálnych sporov v SCS oslabujú nasledovné skutočnosti:

- členské štáty ASEAN predstavujú nielen strany sporov, ale aj strany nezainteresované
- nezainteresované štáty majú v SCS rozdielne záujmy a rôznu úroveň vzájomných vzťahov s Čínou, čomu prispôsobujú ich postoje
- pohľady strán sporov nie sú jednotné (napr. Vietnam a Filipíny v sporoch vidia priame ohrozenie ich národnej bezpečnosti, zatiaľ čo Brunej a Malajzia nie)

⁵⁰ Jia Xiudong. 2013. South China Sea cooperation benefits all. China.org.cn. 2013. Dostupné na internete: http://www.china.org.cn/opinion/2013-08/09/content_29665352.htm

⁵¹ Prashanth Parameswaran. 2016. ASEAN-China Dialogue Relations at 25. China Brief Volume 16 Issue 12. Dostupné na internete: http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=45657&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=34f9fad4bd923a0fa9e4138d70fcc145#.V6snjDEkoic

⁵² Guidelines for the Implementation of the DoC by ASEAN, July 2011.

- nároky strán sporov formuje aj úroveň ich podpory zo strany ďalších štátov (USA, Japonsko, Austrália, India)
- oslabovanie ASEAN otvára priestor pre posilnenie bilaterálnych pozícií Číny i USA voči jej členom.

Spory v SCS sú testom schopnosti ASEAN riešiť otázky regionálnej bezpečnosti a možností priameho zapojenia Číny, pričom sa črtajú nasledovné scenáre:

1. ASEAN v otázke SCS dokáže ako medzinárodná organizácia jasne formulovať a presadzovať voči Číne vlastné koherentné kroky, ktorá ho podporí v centrálnej pozícii garanta regionálnej spolupráce a bezpečnosti. Výsledkom budú spoločné garancie a aktivity v prospech zachovania stability regiónu.
Druhou fázou tohto riešenia by bolo vytvorenie kolektívneho regionálneho systému bezpečnosti vedeného ASEAN a Čínou. Tento kolektívny mechanizmus by bol exkluzívny pre oboch, nakoľko by spĺňal dva vitálne ciele: čínsku podmienku nezasahovania nezúčastnených strán do teritoriálnych sporov a kontinuitu centrálnej pozície ASEAN v regióne (Matinez-Barcelon, 2016).⁵³
2. ASEAN zostane v otázke sporov v SCS nefunkčný, štáty sporu i ostatní členovia ASEAN uprednostnia vo väčšej miere bilaterálnu spoluprácu a dôjde k posilňovaniu ich zväzkov s inými zainteresovanými vojensky silnými štátmi (najmä s USA, Japonskom, Austráliou i samotnou Čínou). Bude tým dochádzať ku zvyšovaniu vojenskej prítomnosti štátov sporov individuálne, resp. v rámci účelovej koalície s možným zapojením sa v sporoch nezúčastnených strán.

III.2.3 VZŤAHY USA – ČÍNA A ICH VPLYV NA VÝVOJ V SCS

Situácia v SCS je významnou agendou diplomatických rokovaní oboch štátov. USA vstupujú do riešenia sporov v SCS aj ich vojenskou prítomnosťou a aktivitami vykonávanými v súlade s platnými zmluvami o vojenskej spolupráci a pomoci uzatvorenými s viacerými štátmi ASEAN. USA vedú k ich vojenskej prítomnosti v SCS aj ich vlastné záujmy a preto sa stále aktívnejšie angažujú nielen vojensky, ale aj v oblasti diplomacie.

⁵³ Aleja Martinez-Barcelon. 2016. The ASEAN way in the South China Sea disputes. Center for Strategic and International Studies. PacNet #57A. Dostupné na internete: <https://www.csis.org/analysis/pacnet-57a-asean-way-south-china-sea-disputes>

Z pohľadu multilaterálneho diplomatického zaangažovania sa USA v SCS je signifikantný prvý Špeciálny summit lídrov USA – ASEAN (Special U.S. – ASEAN Leaders Summit), konaný vo februári 2016, a ktorý v spoločnom prehlásení vo vzťahu k SCS zdôraznil vzájomný rešpekt, teritoriálnu integritu, rovnosť, a politickú nezávislosť všetkých zainteresovaných štátov, dodržiavanie princípov Charty OSN, Charty ASEAN a medzinárodného práva, vrátane UNCLOS (The White House, 2016).⁵⁴

Zásadnými pre vývoj v SCS však zostávajú bilaterálne vzťahy USA a Číny. Úroveň vzájomnej dôvery a súčasných vzťahov USA a Číny pozitívne riešenie sporov v SCS nepodporuje. USA vidia v postupe Číny v SCS snahu o ich postupné vytlačanie z regiónu, oslabovanie vplyvu a spochybňovanie ich bezpečnostných záväzkov.

USA upozorňujú Čínu, že správaním sa v SCS riskuje jej sebaizoláciu (Carter, 2016).⁵⁵

Pozíciu USA v sporoch v SCS významne komplikuje skutočnosť, že nie sú stranou UNCLOS. Bez ratifikácie UNCLOS je pre USA zložité efektívne sa podieľať na riešení sporov v SCS. O ratifikácii UNCLOS sa vedú v USA aj v súčasnosti intenzívne debaty.

USA by mali väčšiu kredibilitu pri odvolávaní sa na pravidlá UNCLOS a väčšiu schopnosť ju presadzovať, ak by ju ratifikovali (Obama, 2014).⁵⁶

Čína obhajuje jej aktivity v SCS a upozorňuje, že (zo strany USA deklarovanú) slobodu plavby nepovažuje za ospravedlnenie podkopávania jej suverenity a národných bezpečnostných záujmov (Xi Jinping, 2016).⁵⁷

⁵⁴ The White House. Office of the Press Secretary. Joint Statement of the U.S.-ASEAN Special Leaders' Summit: Sunnylands Declaration. Dostupné na internete: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/02/16/joint-statement-us-asean-special-leaders-summit-sunnylands-declaration>

⁵⁵ Timothy R. Heath. South China Sea Spat a Symptom of U.S.-China Jockeying for Advantage At the Shangri La Dialogue held in Singapore from June 3-5, U.S. Secretary of Defense Ash Carter charged that China risked "self isolation" through its behavior in the South China Sea.

⁵⁶ Remarks by the President at the United States Military Academy-West Point, West Point, New York, 28 May 2014. Dostupné na internete: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/05/28/remarks-president-united-states-military-academy-commencement-ceremony>.

⁵⁷ Xinhua. 2016. President Xi Jinping has firmly defended Chinese actions in the South China Sea, warning that China will not accept freedom of navigation as an excuse to undermine China's sovereignty and national security interests. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/world/2016-04/01/c_1118506458.htm. In

Čína považuje angažovanie sa USA v teritoriálnych sporoch v SCS za sprievodný jav jej zadržiavania, budovania štatútu veľmoci a očakávanej tranzície globálnej moci, ktorú chce realizovať uvážene a bezproblémovo.

Čína obviňuje USA z budovania «Čínskeho múru» v SCS jej zadržiaváním a obkľučovaním formou získavania spojencov a podnecovania konfliktov (Xinhua, 2016).⁵⁸

Miera rozptýlenia obojstranných obáv USA a Číny v nasledujúcich rokoch významne ovplyvní celkovú úroveň ich vzťahov a vývoj situácie v SCS.

Čína sa etabluje ako námorná supervelmoc v dobe, kedy sa posilňujú sily multipolarizácie a ekonomickej globalizácie a kedy mier, rozvoj a spolupráca sú stále prítomnými trendmi. Čína sa musí poučiť z historických skúseností, vyhnúť sa modelu vojny sprevádzajúcej vznik veľmocí, využiť trendy multipolarizácie a globalizácie, vysporiadať sa s obmedzeniami a prekážkami a realizovať strategický cieľ dosiahnutia pozície námornej veľmoci s relatívne malými výdajmi (Chisako T. Masuo, 2015).⁵⁹

Zvyšujúce sa zaangažovanie USA v prospech ich záujmov a záväzkov voči ich spojencom hrozí, že SCS sa stane priestorom otvorenej rivality ČĽR a USA. Z pohľadu EÚ je významné, že rastúce zaangažovanie USA v SCS a Tichom oceáne, bude limitovať USA v ich podiele na bezpečnosti Európy a Atlantického priestoru a zároveň tlačiť na rastúci podiel európskych štátov NATO na bezpečnosti v oboch častiach sveta.

ZÁVERY

Význam teritoriálnych sporov v SCS je globálny, preto aj ich riešenia budú mať globálny dosah. Pozitívne výsledky by boli signálom prehĺbovania vzájomnej dôvery vo svete. Negatívny vývoj bude mať dopad na celkové globálne bezpečnostné prostredie a ohrozovať svetový hospodársky rozvoj vrátane Európy.

Rozhodnutie PCA nepredstavuje priamy posun v riešení teritoriálnych sporov v SCS. Možno ho však chápať ako dôležitý impulz pre reakcie Číny, ASEAN a USA. Zmena postoja Číny vo vzťahu k rozhodnutiu PCA

⁵⁸ Xihua. Commentary: Harsh talk from U.S. military only undermines peace in Asia-Pacific. 2016. Xinhuanet. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/2016-05/30/c_135399678.htm

⁵⁹ Chisako T. Masuo. 2015. Extending Domestic Governance Over the Seas China's State Oceanic Administration. Project 2049. In China's Ocean Development Report, 2014, p. 323. Dostupné na internete: http://www.project2049.net/documents/Masuo_China_State_Oceanic_Administration.pdf

je v krátkodobom časovom horizonte prakticky nereálna. Bez významného posunu stanovísk Číny, urovnanie sporov v SCS prostredníctvom medzinárodného práva vyzerá byť rovnako nereálne.

Aktivitami v SCS Čína sleduje viacero cieľov, ktorými sú nielen riešenie teritoriálnych sporov, ale aj ciele strategické a vojenské spojené s jej globálnym prenikaním, výkonom suverenity v SCS aj nastavením režimov prítomnosti cudzích plavidiel a lietadiel vo vodách a vzdušnom priestore SCS v súlade s medzinárodným právom, v ktorého výklade sa Čína zatiaľ s ostatnými stranami sporu nezhoduje.

Opatrenia regionálneho rozvoja významne podporujú teritoriálne požiadavky Číny a ciele centrálnej vlády. Špecifické sú v tom, že sú realizované v sporných oblastiach SCS a s intenzitou korešpondujúcou regionálnej politike v tradičných regiónoch, plne integrovaných do územia štátu. Obdobne sa v nimi kontrolovaných oblastiach SCS správajú aj Vietnam a Filipíny, v snahe hľadať potenciál ich rastu. Paradoxom sú prvky presadzovania regionálnej politiky aktérov v SCS bez presného vymedzenia hraníc regiónov.

Neuznanie riešenia sporov cestou medzinárodného práva zo strany Číny evokuje problém precedensu v uznaní a rešpektovaní inštitúcií medzinárodného práva.

Rozhodnutím PCA nie sú teritoriálna suverenita a námorné záujmy Číny v SCS dotknuté. Rozhodnutie PCA síce neovplyvní Čínu v jej teritoriálnych nárokoch v SCS, ale môže mať dopad na budúce ňou zvolené spôsoby a postupy ich dosiahnutia.

Pravdepodobnejšími nástrojmi riešenia sporov (pri cyklicky sa opakujúcich krízových situáciách sprevádzaných zlyhávaním krízových manažmentov) budú nástroje vojenské (polovojenské) a diplomatické. Tento odhad podporuje skutočnosť, že samotná Čína do riešenia sporov systematicky angažuje prostriedky jej PLA a SOA, pričom zjavne presadzuje riešenie sporov bilaterálnymi rokovaniami. Rastúca moc Číny sa prejavuje aj v asymetrii jej vojenskej sily voči ostatným stranám sporu, čo ju v rokovaniach automaticky stavia do výhodnejšej pozície. Rast moci a vplyvu Číny jej v budúcnosti umožní efektívnejšie využiť rozširujúce sa spektrum nástrojov presadzovania jej záujmov aj v SCS. Dosiahnutie vzájomne akceptovateľných riešení v komplikovaných sporoch sa tým môže stať ešte zložitejšie.

Zaangažovanie sa nezainteresovaných štátov (najmä USA) do riešenia sporov sa zatiaľ pozitívne neprejavilo. Mylná kalkulácia krokov a reakcií strán sporov a tretích strán môže v budúcnosti situáciu ďalej vyhrcovať.

Situácia v SCS je významným testom jednoty, kredibility a úlohy organizácie ASEAN v oblasti bezpečnosti.

V Číne sa prejavujú a vo vplyve striedajú dve tendencie, v oboch zohráva významnú úlohu PLA:

- tvrdší prístup, vychádzajúci z rastu celkovej sily a sebadôvery a prisudzujúci významnejšiu úlohu silovým riešeniam
- mäkkší prístup, prameniáci z obáv o kredibilitu Číny a negatívne reakcie zainteresovaných štátov i medzinárodného spoločenstva a presadzujúci účinnejšie zapojenie diplomacie, vrátane vojenskej.

Budúce kroky Číny v teritoriálnych sporoch v SCS budú preto ovplyvnené nielen celkovým medzinárodným vývojom, postojmi ostatných strán sporov, ale aj výsledkom presadenia sa jedného z prístupov v rámci čínskeho vedenia.

JOZEF ŽIGRAY – Previous positions: Retired Colonel (Army), service in reconnaissance units, General Staff, Defence Ministry and abroad International operations: Liaison Officer – UNPROFOR in former Yugoslavia (1992); Slovak Defence Attaché to: France, Spain, Portugal (1993–1997); Denmark, Sweden, Norway (2004–2008); China, South Korea, Vietnam, Thailand (2010–2013). Former: Head of Department of military diplomacy (1998–2004); Head of Department of analyses (2008–2010).

ZDROJE:

1. Heijmans, Nicola Simmonds, and Hans van de Veen (eds.) (2004), Searching for Peace in Asia Pacific: An Overview of Conflict Prevention and Peacebuilding Activities, Boulder, London: Lynne Rienner Publishers, pp. 505–23. In: China and the South China Sea: Two Faces of Power in the Rising China's Neighborhood Policy. Erik Beukel. DIIS Working Paper 2010:07. Dostupné na internete: <http://docplayer.net/21014159-Diis-working-paper-diis-working-paper-2010-07-working-paper.html>
2. Mark J. Valencia. The South China Sea disputes Recent developments. Dostupné na internete: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781317817642_sample_602895.pdf
3. Stewart Taggart. June 10, 2016 China's AIIB Voting Structure: South China Sea Pressure Point? Grenatec. 2016. Dostupné na internete: <http://grenatec.com/chinas-aiib-voting-structure-south-china-sea-pressure-point/>
4. John Baker, "Cooperative Monitoring and the South China Sea Disputes," Banyan Analytics, October 16, 2013. Dostupné na internete: <http://>

- www.anser.org/ba-brief_cooperative-monitoring-and-south-china-sea-disputes.
5. Bonnie S. Glaser, "Armed Clash in the South China Sea," Council on Foreign Relations, Contingency Planning Memorandum, no. 14, April 2012. Dostupné na internete: <http://www.cfr.org/world/armed-clash-south-china-sea/p27883>.
 6. Jeremy Bender. 2016. Beijing could turn the South China Sea into a 'Chinese lake' by 2030. Dostupné na internete: <http://www.businessinsider.com/south-china-sea-will-be-chinese-lake-by-2030-2016-1>
 7. Sung Ha Park. Growing Tensions Around South China Sea to Drive Defence Spending in APAC. 2016. IHS Inc. Dostupné na internete: <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-security/growing-tensions-around-south-china-sea-drive-defence-spend>
 8. Brad Kaplan. Rich region, strong states: the political economy of security in Asia policy brief 2013-7, april 2013. *University of California Institute on Global Conflict and Cooperation*. US Naval War College. 2013. Dostupné na internete: <http://escholarship.org/uc/item/2rb591mx>
 9. Christopher D. Yung and Patrick McNulty. 2015. An Empirical Analysis of Claimant Tactics in the South China Sea. Institute for National Strategic Studies. National Defence University. Dostupné na internete: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-289.pdf>
 10. Christopher. D. Yung and Patrick McNulty. 2015. An Empirical Analysis of Claimant Tactics in the South China Sea. Institute for National Strategic Studies. National Defense University. Dostupné na internete: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-289.pdf>
 11. Prashanth Parameswaran After China meeting, ASEAN must heed early South China Sea warning PacNet Number 52 Pacific Forum CSIS Honolulu, Hawaii Number 52 June 24, 2016. Dostupné na internete: www.pacforum.org.
 12. Olivier Guillard. Mer de Chine du sud: appréhensions; frictions; navigation; militarisation? IRIS. Paris, le 18 février 2016. Dostupné na internete: <http://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2016/02/FOCUS-Asie-n-16-mer-de-Chine-du-sud-appr%C3%A9hensions-frictions-navigation-militarisation.pdf>
 13. Council of the European Union. 2012. Guidelines on the EU's Foreign and Security Policy in East Asia. Dostupné na internete: https://eeas.europa.eu/asia/docs/guidelines_eu_foreign_sec_pol_east_asia_en.pdf

14. European Council. 2016. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the Award rendered in the Arbitration between the Republic of the Philippines and the People's Republic of China. Press office – General Secretariat of the Council. 2016. Bruxelles. Dostupné na internete: http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2016/7/47244644320_en.pdf
15. Lin Lin. 2016. Arbitrážny tribunál v otázke Juhočínskeho mora nie je legitímny. Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike. 2016. Dostupné na internete: <http://sk.chineseembassy.org/slo/xwdt/t1388794.htm>, http://www.noveslovo.sk/c/Arbitrazny_tribunal_v_otazke_Juhocinskeho_mora_nie_je_legitimny
16. Wang Yi. 2016. Remarks by Chinese Foreign Minister Wang Yi on the Award of the So-called Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration. FMPRC. 2016. Dostupné na internete: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1380003.shtml
17. Chang Wanquan. 2016. Chinese defense minister rejects South China Sea arbitration award. Xinhua. 2016. Dostupné na internete: http://eng.mod.gov.cn/DefenseNews/2016-07/13/content_4693311.htm
18. EU-Asia Centre. South China Sea: Background Note. 17.8.2016. Dostupné na internete: http://www.eu-asiacentre.eu/documents/uploads/pub_112_south_china_sea_background_note.pdf
19. Xinhua. Full text of statement of China's Foreign Ministry on award of South China Sea arbitration initiated by Philippines. Xinhua. 2014. Dostupné na internete: http://www.china.org.cn/world/2016-07/12/content_38864668.htm
20. Permanent Court of Arbitration. PCA Case N° 2013-19 – Award. 2016. Dostupné na internete: <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Award.pdf>
21. Rafiq Dossani. Judgment on the South China Sea: What's Next? 2016. RAND Center for Asia Pacific Policy. Dostupné na internete: <http://www.rand.org/blog/2016/07/judgment-on-the-south-china-sea-whats-next.html>
22. Jean-Vincent Brisset. Mer de Chine méridionale: Coup d'arrêt à l'expansion chinoise? Dostupné na internete: <http://www.iris-france.org/78506-mer-de-chine-meridionale-coup-darret-a-l'expansion-chinoise/>
23. Lyle J. Morris. 2016. The Day After: The Fallout from the Philippines Arbitration Case Against China. In *The National Interest*. Dostupné

- nainternete:<http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-day-after-the-fallout-the-philippines-arbitration-case-16795>
24. Lyle J. Morris. 2016. The Day After: The Fallout from the Philippines Arbitration Case Against China. In *The National Interest*. Dostupné na internete: <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-day-after-the-fallout-the-philippines-arbitration-case-16795>
 25. Wang Yi. 2016. Remarks by Chinese Foreign Minister Wang Yi on the Award of the So-called Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration. FMPRC. Dostupné na internete: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1380003.shtml
 26. Chang Wanquan. 2016. Chinese defense minister rejects South China Sea arbitration award. *Xinhua*. 2016. Dostupné na internete: http://eng.mod.gov.cn/DefenseNews/2016-07/13/content_4693311.htm
 27. Caitlin Campbell, Nargiza Salidjanova, South China Sea Arbitration Ruling: What Happened and What's Next? U.S. – China Economic and Security Review Commission. 2016. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/Issue%20Brief_South%20China%20Sea%20Arbitration%20Ruling%20What%20Happened%20and%20What's%20Next071216.pdf
 28. Tran Truong Thuy. 2016. Full Text of ASEAN Foreign Ministers' Press Statement on Special ASEAN-China Foreign Ministers' Meeting. South China Sea Research. Dostupné na internete: <https://seasresearch.wordpress.com/2016/06/20/full-text-of-asean-fms-press-statement-on-special-asean-china-foreign-ministers-meeting/>
 29. Xinhua. 2013. Statement by the Government of the People's Republic of China on Establishing the East China Sea Air Defense Identification Zone. *Xinhuanet.com*. Beijing. 2013. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-11/23/c_132911635.htm
 30. Open Source Center, "PRC MOFA: Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunying's Regular Press Conference on January 4, 2016," January 4, 2016. ID: CHR2016010524954940.
 31. Kimberly Hsu, "Air Defense Identification Zone Intended to Provide China Greater Flexibility to Enforce East China Sea Claims," *U.S.-China Economic and Security Review Commission*, January 14, 2014. Dostupné na internete: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%20ADIZ%20Staff%20Report.pdf>

32. Edward Wong, "China Says It Could Set up Air Defense Zone in South China Sea," *New York Times*, May 31, 2015. Dostupné na internete: <http://www.nytimes.com/2015/06/01/world/asia/china-says-it-could-set-up-air-defense-zone-in-south-china-sea.html>; Xinhua (English edition), "Full Text: An Interview on China's Construction Activities on the Nansha Islands and Reefs," May 26, 2015. Dostupné na internete: http://news.xinhuanet.com/english/2015-05/27/c_134272694.htm; and Jim Gomez, "Envoy Says China Has Right to Set Another Air Zone," *Associated Press*, December 2, 2013.
33. Gabriel Dominguez. 2016. China claims right to set up ADIZ over South China Sea 'if threatened'. Dostupné na internete: <http://www.janes.com/article/62244/china-claims-right-to-set-up-adiz-over-south-china-sea-if-threatened>
34. Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf
35. Li Bao and Si Yang, "Experts Worry China May Soon Establish South China Sea ADIZ," *Voice of America*, July 29, 2015. <http://www.voanews.com/content/experts-concerned-china-may-soon-establish-southern-adiz/2882795.html>; Andrew S. Erickson, "Lengthening Chinese Airstrips May Pave Way for South China Sea ADIZ," *National Interest*, April 27, 2015. <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/lengthening-chinese-airstrips-may-pave-way-south-china-sea-12736>.
36. Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf
37. Michael Pilger. 2016. ADIZ Update: Enforcement in the East China Sea, Prospects for the South China Sea, and Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission. Dostupné na internete: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/ADIZ%20Update_0.pdf